

Politiek jaarverslag 2014

Het jaar 2014 was het einde en het begin van de vijfjaarlijkse cyclus in de Europese politiek. Het mandaat van het Europees Parlement en de Europese Commissie liep af. Voordat de verkiezingscampagne begon, besloot het Europarlement nog over een reeks cruciale Europese wetten. GroenLinks speelde daarin een actieve rol. Vervolgens ging alle energie naar de verkiezingscampagne die GroenLinks twee zetels opleverde. Dankzij invloedrijke portefeuilles en posities die de twee GroenLinks-Europarlementariërs Bas Eickhout en Judith Sargentini hebben verworven, is GroenLinks ook in de komende vijf jaar weer een relevante speler op het Europese toneel.

1. Einde van het mandaat Europees Parlement (december 2013-april 2014)

Een rechtvaardige aanpak van de crisis

Zes jaar na het uitbreken van de financiële en economische crisis is Europa nog altijd bezig de lessen te trekken. GroenLinks liep voorop in het aanklaarten van de ondemocratische en sociaal onverantwoorde aanpak van de schuldenproblematiek door de Troika van Europese Commissie, Europese Centrale Bank en het Internationaal Monetair Fonds in Griekenland, Ierland, Portugal, Spanje en Cyprus. Zowel Bas Eickhout als Marije Cornelissen droegen met succes bij aan een kritisch onderzoeksrapport waarin het Europees Parlement vraagt om eventuele toekomstige steunoperaties aan landen op een democratische en rechtvaardige manier vorm te geven.

GroenLinks werkt er hard aan om de hoofdoorzaak van de economische malaise aan te pakken door betere regulering van de financiële sector. Door sterk verwaterde compromissen tussen de nationale regeringen van de EU-lidstaten dreigde de Europese bankenunie niet haar oorspronkelijke doel te bereiken om eurolanden en belastingbetalers tegen omvallende banken te beschermen. Het is mede aan de actieve bijdrage van de Groene fractie te danken dat het Europees Parlement toch zinvolle regels kon afdwingen voor het afwikkelen van failliete banken.

Merkel, Rutte en Dijsselbloem hebben gemeen dat ze het uitgavenpatroon van landen streng binnen de tekortnorm van 3% willen houden. Ondertussen vergeten ze dat het probleem met de inkomsten van landen veel groter is. De grootschalige belastingontwijking van multinationals is GroenLinks al jaren een doorn in het oog. Judith is als hoofdonderhandelaar van het Europees Parlement verantwoordelijk voor een wet die licht moet werpen op schimmige bedrijfsstructuren die gebruikt worden om de fiscus te ontlopen. Een meerderheid steunde haar voorstel voor een openbaar register, zodat de uiteindelijke eigenaren van vlees en bloed zich niet langer verborgen kunnen houden. Als het haar ook lukt om dit standpunt in de onderhandelingen met ministers van Financiën door te zetten kunnen multinationals, criminelen, dictators en oligarchen hun vermogens niet langer verstoppen in een brievenbusfirma aan de Amsterdamse Zuidas. Goed teamwerk met de Tweede Kamerfractie leidde er toe dat Jesse Klaver een motie aangenomen kreeg die minister Dijsselbloem opriep om dit openbare register te steunen.

De langdurige economische stagnatie in Europa eist zijn tol: mensen verliezen hun baan of vinden alleen werk als uitzendkracht of ZZP-er. In het ergste geval vallen zij zelfs onder de armoedegrens. Hoewel de EU slechts een bescheiden rol speelt in de sociale zekerheid, leverde Marije vanuit het Europees Parlement een concrete bijdrage aan de verbetering van de situatie van deze mensen. Zij onderhandelde mee over het Globaliseringsfonds dat ontslagen werknemers helpt bij omscholing en vroeg aandacht voor de positie van werknemers zonder een vast contract in de Europese sociale zekerheidsstelsels. Het Europese fonds voor de allerarmsten kan op haar voorstel voortaan worden aangewend door voedselbanken om voedsel te vergaren van supermarkten, restaurants of boeren in de buurt. Zo wordt voedsel niet verspild, maar komt het bij de allerarmste Europeanen terecht.

Groen succes tegen de stroom in

Bas bleef onverstoort doorvechten tegen klimaatverandering en voor een groene economie, ook al was dat vaak een moeizame strijd. De ambitie van de nieuwe energie- en klimaatdoelen die de Europese Commissie voorstelde doet wat GroenLinks betreft geen recht aan de urgente uitdagingen om klimaatverandering tegen te gaan, de afhankelijkheid van Russisch gas te beëindigen en van het Europese bedrijfsleven een groene koploper te maken. Tegen Bas' zin stelde een meerderheid van het Europees Parlement de luchtvaartsector vrij van de kosten van vervuiling voor vluchten met een bestemming buiten Europa. Ook werden energie-intensieve sectoren uitgezonderd van de kosten van de omschakeling naar duurzame energie, waardoor de rekening vooral bij burgers terecht komt.

Gelukkig lukte het Bas op andere momenten wél om voldoende medestanders te vinden om de ambitie bij klimaat en energie naar boven bij te stellen. Zo vroeg het Europees Parlement om bindende doelstellingen voor energiebesparing in 2030 in plaats van de vrijwillige aanpak die de Europese Commissie voorstelde. Als hoofdhandelaar namens het Europarlement legde het Bas de uitstoot van zeer schadelijke broeikasgassen aan banden. Duurzame ondernemers die met milieuvriendelijke koelsystemen werken zonder zogenaamde "F-gassen" profiteren van deze strenge Europese wetgeving die nu zelfs door de Verenigde Staten en China wordt nagevolgd. De doorslaggevende rol van Bas bij deze Europese wet leverde hem de titel "duurzaamste Nederlander" op in de jaarlijkse ranglijst van Trouw.

De GroenLinks-fractie vroeg niet alleen aandacht voor het nut van duurzaam investeren voor de planeet, maar ook voor de stabiliteit van ons financieel stelsel. Bas gaf daarom opdracht voor een onderzoek naar de gevaren van de carbon bubble. Deze CO₂-luchtbel blijkt duizend miljard euro te bevatten en kan banken en pensioenfondsen in gevaar brengen als ze niet tijdig uit fossiele investeringen stappen.

Grondrechten verdedigen binnen en buiten Europa

De randen van Europa staan in brand dus is het zaak dat de EU gemeenschappelijk en daadkrachtig naar buiten toe optreedt. Door het conflict in Syrië zijn drie miljoen mensen het land ontvlucht. Judith hamert

erop dat de EU een grotere bijdrage moet leveren in de opvang van deze mensen, in plaats van de grenzen hermetisch af te schermen, waardoor vluchtelingen zich genoodzaakt zien om enorme risico's te nemen. Zo kwamen dit jaar weer honderden bootvluchtelingen om op de Middellandse Zee. De Groene fractie in het Europees Parlement kon verbeteringen afdwingen bij de nieuwe regels voor Frontex, zodat de schepen die onder de vlag van dit Europese grensbewakingsagentschap varen, verplicht zijn om bootvluchtelingen te redden. Maar het echt solidaire Europese asiel- en migratiebeleid waar Judith voor pleit is nog ver weg. Zo sloot de EU een overnameovereenkomst met Turkije waardoor migranten zonder papieren worden teruggestuurd naar Turkije als zij via Turkije de EU zijn binnengekomen. Dit leidt tot druk in Turkije om vluchtelingen tegen te houden en het minder nauw te nemen met hun rechten.

Aan de oostrand van de EU staan de vrijheid en veiligheid van Oekraïners op het spel. Voor een antwoord op de schending van de Oekraïense soevereiniteit door Rusland is hechte Europese samenwerking vereist, inclusief strenge sancties en een stop op wapenexport naar Rusland. Bas wees in Nederland en in het Europees Parlement op de zwakke plek van Poetin: zijn afhankelijkheid van gas- en olie-export. Snelle omschakeling naar duurzame energie en energiebesparing maken de EU minder vatbaar voor Russische chantage en stellen haar in staat beter weerwerk te bieden aan het agressieve nationalisme van Poetin.

Europa kan ook van doorslaggevende betekenis zijn voor de rechten van mensen in landen die zuchten onder de 'grondstoffenvloek'. Judith leidt in het Europees Parlement de strijd voor effectieve regulering van conflictmineralen. Een meerderheid van het Europarlement steunde haar oproep om strenge wetgeving aan te nemen die bedrijven verplicht zich ervan te vergewissen dat zij met de inkoop van mineralen niet bijdragen aan de financiering van conflicten en de uitbuiting van mijnwerkers in Afrika en elders. De Europese Commissie kwam helaas niet met het gevraagde wetsvoorstel, maar met een voorstel voor vrijwillige zelfcertificering van een klein aantal bedrijven. Dit voorstel zal het gebruik van conflictmineralen niet aan banden leggen en dus geen verbetering brengen in de leefomstandigheden van mensen in conflictgebieden. Judith zal zich de komende maanden in het Europarlement tot het uiterste inspannen om te zorgen dat de wet een bindend karakter krijgt.

Judith diende met succes een voorstel in tegen "killer robots": volledig geautomatiseerde wapensystemen die zelfstandig hun doelwit selecteren en zonder menselijke tussenkomst besluiten of ze overgaan tot een aanval. Die kant moeten we niet op. Het besluit over het gebruik van geweld moet altijd door een mens genomen worden. Het Europees Parlement sprak zich uit voor een verbod op killer robots.

Judith kreeg steun voor haar voorstel om de gegevens van Europese overheden, bedrijven en burgers te beschermen tegen het meekijken van niet-Europese inlichtingendiensten zoals de Amerikaanse NSA, door de ontwikkeling van een Europese cloudindustrie en de aanpassing van de aanbestedingsregels. Ze ging bovendien in verzet tegen het onzalige besluit van Eurocommissaris Kroes om het Amerikaanse Hewlett Packard (HP) opdracht te geven om een vertrouwelijke Europese clouddienst op te zetten. Een oproep van Judith om NSA-klokkenluider Edward Snowden asiel te verlenen in de EU kreeg helaas geen meerderheid.

Een belangrijke overwinning voor de Groene fractie, waar ook Judith aan bijdroeg, was de keuze van het Europees Parlement voor wettelijke gegarandeerde netneutraliteit: internetproviders moeten alle bits en bytes gelijk behandelen. Dat is essentieel voor de informatievrijheid en voor de innovatieve kracht van het internet. Helaas koerst de Raad van Ministers af op een minder progressief standpunt. Moeilijke onderhandelingen liggen in het verschiet.

Judith kreeg een meerderheid achter zich voor een oproep aan de Europese Commissie om het Europees arrestatiebevel te herzien teneinde de grondrechten beter te beschermen. Nationale opsporingsautoriteiten maken te vaak misbruik van de vereenvoudigde procedure voor de overlevering van verdachten binnen de EU, bijvoorbeeld om mensen te horen als getuige als in plaats van als verdachte, of om hen te vervolgen voor bagatelzaken zoals het plukken van papavers langs de kant van de weg...

Ook mengde GroenLinks zich in het debat over arbeidsmigratie binnen de grenzen van de Europese Unie. Marije gaf tegengas aan terugkerende valse beschuldigingen over "uitkeringstoerisme". GroenLinks riep op om het debat te concentreren op misstanden zoals onderbetaling, uitbuiting en verdringing in plaats van Oost-Europeanen feitenvrij als uitkeringstoeristen

neer te zetten. GroenLinks steunde daarom ook de nieuwe EU-wet voor gedetacheerde werknemers die het makkelijker maakt om op te treden tegen malafide werkgevers.

2. Europese verkiezingen (mei 2014)

"This time it's different" was de officiële slogan van het Europees Parlement. Voor het eerst zou er een direct verband zijn tussen de verkiezingsuitslag en de nieuwe voorzitter van de Europese Commissie, door het aanwijzen van kandidaten voor deze post door de verschillende Europese politieke families. Sceptici van de Europese democratie zoals Timmermans, Rutte en Cameron geloofden lange tijd niet dat dit nieuwe systeem van "Spitzenkandidaten" iets zou veranderen aan hun macht om de voorzitter van de Europese Commissie aan te wijzen in besloten onderonsjes van de Europese Raad van regeringsleiders.

De Europese Groene Partij is altijd al voorstander van meer invloed van de kiezer op de samenstelling van de Europese Commissie en liep dus voorop in dit proces. Terwijl andere Europese politieke families hun topkandidaat in achterkamertjes aanwezen, organiseerden de Groenen Europa-wijde primaries waaraan iedereen kon deelnemen. Ska Keller en José Bové kwamen als winnaar uit de bus en gingen in debat met Martin Schultz (sociaaldemocraten), Guy Verhofstadt (liberalen) en de uiteindelijke winnaar Jean-Claude Juncker (christendemocraten). Inmiddels zal het belang van deze grote stap vooruit voor de Europese democratie niet makkelijk meer worden onderschat. Rutte noch Cameron kon de voordracht van Juncker tegenhouden. Bij de volgende Europese verkiezingen in 2019 zullen de Spitzenkandidaten een centrale rol spelen.

GroenLinks stond voor de zware opgave om het electoraal herstel dat bij de gemeenteraadsverkiezingen duidelijk zichtbaar was, verder door te zetten bij de Europese verkiezingen. Lijsttrekker Bas stelde zich vooraf twee zetels tot doel. De campagne en de kwaliteit van de kandidatenlijst van GroenLinks werden door de kiezer beloond. Met 7% van de stemmen werd het herstel ten opzichte van de gemeenteraadsverkiezingen (5,4%) inderdaad doorgezet en het doel van twee zetels behaald.

GroenLinks profileerde zich tijdens de verkiezingscampagne met succes als enige linkse pro-Europese partij van Nederland. Met dit heldere profiel kon

GroenLinks zich in debatten en in de media onderscheiden van andere partijen. Inhoudelijk werd gekozen voor drie speerpunten: werk, schone energie en Europese samenwerking. In de aanloop naar de verkiezingen ontwikkelde Bas een plan voor een Europese energie-unie dat behalve een antwoord op klimaatverandering ook een antwoord op Poetins agressie biedt. GroenLinks pleitte voor een effectieve Europese aanpak van belastingontwijking zonder veto's. Judith kon kiezers overtuigen met een verkiezingsprogramma dat door Fair Politics als eerlijkst voor ontwikkelingslanden van alle partijen werd bestempeld en door Bits of Freedom en de Privacybarometer als meest privacy-vriendelijk.

3. Een nieuw Europees Parlement en een nieuwe Europese Commissie (juni-november 2014)

De twee GroenLinks-Europarlementariërs kregen een stevige positie binnen de nieuwe fractie van de Groenen in het Europees Parlement. Bas werd gekozen tot vicefractievoorzitter en penningmeester. Daarmee speelt hij een sleutelrol in de organisatie en strategie van de fractie. Bas werd voor de Groenen coördinator van de milieucommissie en verwierf ook een plek in de commissies economische zaken en vervoer en toerisme. Verder is hij lid van de VS-delegatie van het parlement, zodat hij de onderhandelingen over het EU-VS-vrijhandelsakkoord nauwgezet kan volgen.

Judith verwierf een goede uitgangspositie om grondrechten te verdedigen binnen en buiten Europa. Ze werd voor de Groene fractie coördinator in de justitiecommissie. Daarnaast nam Judith plaats in de commissie voor ontwikkelingssamenwerking en in de commissie mensenrechten. Verder is zij lid van de delegatie die betrekkingen onderhoudt met Zuid-Afrika en van twee delegaties voor overleg met parlementariërs uit ontwikkelingslanden. Ook is Judith vicevoorzitter van de werkgroep eerlijke handel in het Europees Parlement.

De eerste klus voor het nieuwgekozen parlement was de politieke beoordeling van de kandidaten voor de nieuwe Europese Commissie. GroenLinks speelde een prominente rol in de hoorzittingen van de individuele commissarissen. De Nederlandse kandidaat Timmermans kreeg vragen van Judith over zijn voornemens om de ondermijning van de

rechtsstaat in Hongarije aan te pakken. GroenLinks ontmaskerde bovendien de rechtse agenda die Timmermans gaat uitvoeren. Onder het mom van "minder EU-regeltjes" wordt het mes gezet in milieubescherming en sociale bescherming, zo waarschuwde Bas in het aan Timmermans' kandidatuur gewijde pamflet 'De poortwachter van Berlaymont'.

De voordracht van de Spanjaard Cañete als klimaatcommissaris was voor Bas onacceptabel gezien diens (familie)belangen in de olie-industrie. Dankzij scherpe vragen en actie via (sociale) media slaagde hij er bijna in om Cañetes nominatie tegen te houden, maar de sociaaldemocratische fractie hielp de Spaanse conservatief helaas toch aan een meerderheid – uit angst dat anders ook een van hun eigen kandidaten weggestemd zou worden.

De twijfel over de integriteit en kwalificatie van commissarissen op cruciale posten in combinatie met de inhoudelijke verwaarlozing van duurzaamheid en rechtvaardigheid bewoog de Groene fractie ertoe geen goedkeuring te geven aan de nieuwe Commissie-Juncker. GroenLinks zal zich echter constructief blijven opstellen en op zoek gaan naar meerderheden voor een groener, socialer en democratischer Europa.

Het Europees Parlement terug aan het werk

In een Europees Parlement met nieuwe stemverhoudingen liep Bas twee keer een groene overwinning op een haar na mis. Een zeer krappe meerderheid stemde tegen zijn voorstel om vijf miljard euro aan gratis uitstootrechten voor grote vervuilers te schrappen. Ook zijn amendement om onmiddellijk te stoppen met Europese landbouwsubsidies voor fokkers van vechtstieren kreeg net niet voldoende steun. Succes op milieugebied was er wel bij de strijd tegen afval dat bijdraagt aan de "plastic soep" in de oceanen. Op initiatief van de Groene fractie en tegen de zin van Eurocommissaris Timmermans komt er een einde aan het gratis weggeven van tassen voor eenmalig gebruik in de detailhandel..

Na de teleurstellende conclusies van de regeringsleiders over de doelen voor klimaat en energie voor 2030 is het extra belangrijk dat het Europees Parlement blijft hameren op ambitie van de EU. Daarom neemt Bas ook dit jaar deel aan de internationale klimaatconferentie, in Lima, en blijft hij

aandringen op een voortrekkersrol van Europa bij de internationale klimaatafspraken die volgend jaar in Parijs tot stand moeten komen.

Judith had in september en oktober van dit jaar de eer om leiding te geven aan de EU-waarnemingsmissie van 110 Europese waarnemers om toe te zien op een eerlijk verkiezingsproces in Mozambique. Na verschillende bezoeken aan het land vooraf en tijdens de verkiezingen luidde haar oordeel: "Orderly voting after unbalanced electoral campaign".

GroenLinks keerde zich in september tegen het besluit van de Europese Commissie om het burgerinitiatief tegen het vrijhandelsverdrag tussen de EU en de VS onontvankelijk te verklaren. Het initiatief tegen de handelsbesprekingen heeft bijna één miljoen ondertekenaars die zich zorgen maken over de gevolgen van het handelsakkoord voor milieunormen, consumentenbescherming, werknemersrechten en de democratie in Europa. GroenLinks blijft zich ervoor inzetten dat de Europese Commissie deze zorgen serieus neemt. In een interview met VNO-NCW heeft Bas zich fel uitgesproken tegen het voorgenomen arbitragemechanisme (ISDS) waarmee multinationals schadeclaims kunnen indienen tegen staten wanneer de democratie investeerdersbelangen in de weg zit. Die kant wil GroenLinks niet op. De groene fractie voert campagne tegen de handelsverdragen van de EU met de VS en met Canada. De verdragen komen er alleen als het Europees Parlement ze goedkeurt. De stemmingen daarover horen bij de belangrijkste besluiten die het Europarlement zal nemen in de komende vijf jaar.

Samen met de Groene fractie presenteerde GroenLinks in november een alternatief voor Junckers investeringsplan dat te klein is om de werkloosheid aan te pakken, te veel vertrouwt op complexe financiële constructies en onvoldoende inzet op duurzaamheid.

Zowel Judith als Bas zetten hun strijd tegen belastingontwijking voort, waarvoor sinds de onthullingen van Luxleaks een nieuw politiek momentum bestaat. Bas zoekt samen met groene collega's steun voor een parlementaire enquête die belastingontwijking in alle Europese landen inclusief Nederland onder de loep neemt. Judith zit momenteel middenin de onderhandelingen met ministers van Financiën over de anti-witwasrichtlijn die voor transparantie van bedrijfsstructuren kan zorgen.